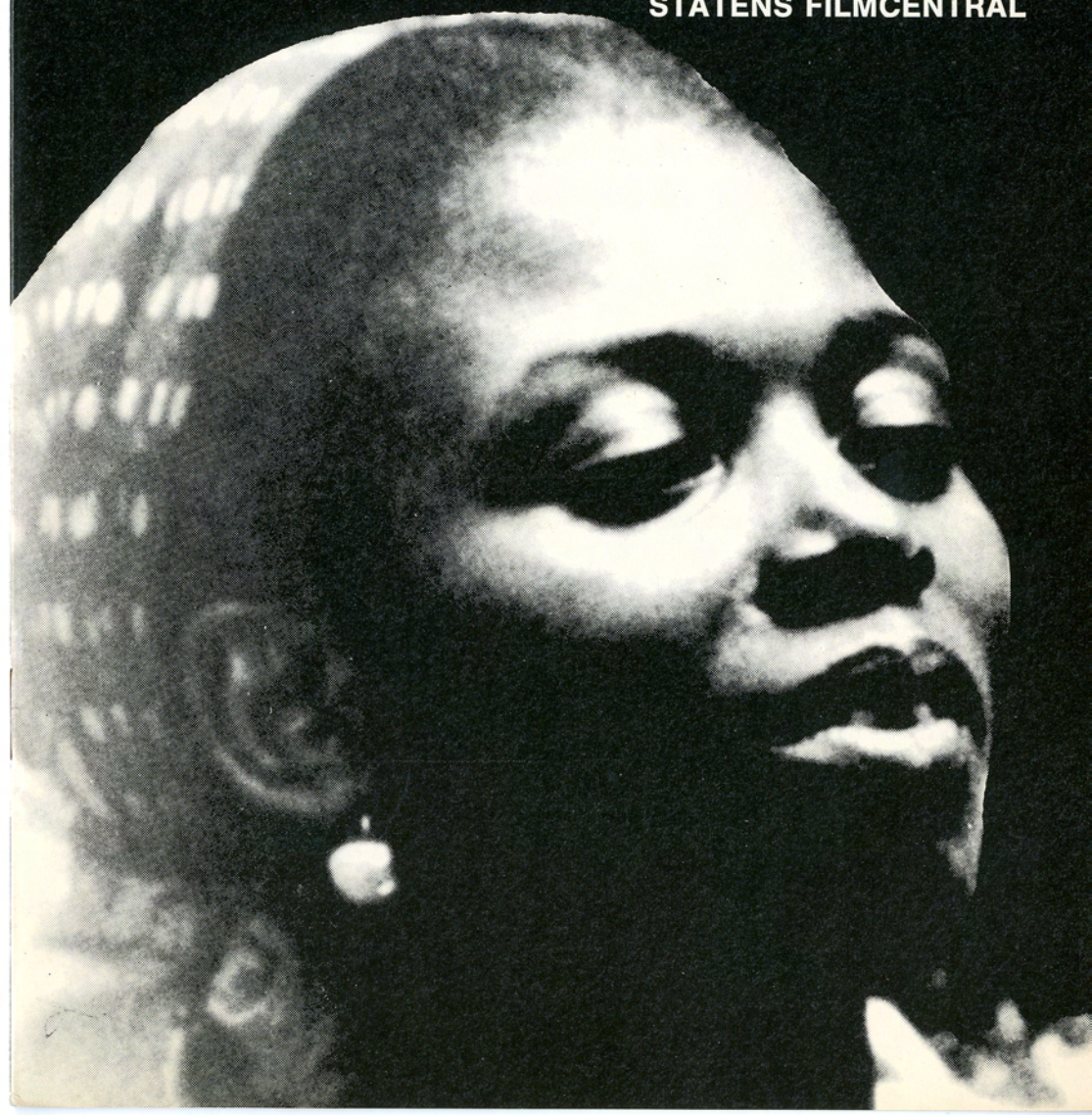

En mere retfærdig verdensorden

Vejledning i brug af filmen ved Arne Wangel

STATENS FILMCENTRAL

EN MERE RETFÆRDIG VERDENSORDEN. 28 min., farve. Canada, 1975.
Producent: National Film Board of Canada med støtte fra FN.
Instruktør: Roger Hart. Kamera: David de Volpi, Dan Virgo.
Sagkyndig: Sandra Dudley. Dansk bearbejdelse: Petra Film A/S, 1980.
Bearbejder: Chr. Holst. Sagkyndig: Jens Thøgersen.
Distribution: Statens Filmcentral.

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral, udleveres gratis til brug i forbindelse med forevisning af filmen. Henvendelse til Statens Filmcentral, Vestergade 27, 1456 København K., eller Jyllandskontoret, Sønder Allé 5, 8000 Århus C.

Lay-out: Kjeld Brandt. Trykt hos Frede Rasmussen, København.
Udgivet af Statens Filmcentral, 1980.

Om filmen

Filmen er optaget i 1975 – det år, hvor dialogen mellem industrilande og udviklingslande (i-lande og u-lande) truede med at udvikle sig til en åben konfrontation.

Chockbølgerne fra de pludselige forhøjelser af oliepriserne i 1973 havde endnu ikke lagt sig. I filmen samler interessen sig derfor om råvarerne – især energi og fødevarer. U-landene arbejder for højere og mere stabile priser for deres råvareeksport. Det er forudsætningen for, at de hos industrilandene kan købe mere af det produktionsudstyr og de færdigvarer, som de har så hårdt brug for i deres udvikling.

Råvarepriserne er imidlertid ikke u-landenes eneste problem. Filmen forsøger da også at belyse flere af de områder, hvor industrilandene må imødekomme u-landenes krav, før en udvikling kan komme igang. Det gælder de ulige handelsbetingelser. Det gælder en åbning af industrilandenes grænser for færdigvarer lavet i u-lande. Og det gælder u-landenes næsten totale afhængighed af i-landenes kapital og teknologi.

Endelig rejser filmen et par helt fundamentale spørgsmål: Er det rimeligt, at de lande, som råder over livsvigtige råvarer, alene kan bestemme over deres fordeling? Og er det rimeligt, at fordelingen af fødevarer bestemmes af, hvem der kan betale mest og ikke af menneskelige behov? Noget egentligt svar forsøger filmen imidlertid ikke at give på disse spørgsmål.

På billedsiden veksles der mellem scener, der viser produktion af råvarer i u-lande (Ghana og Venezuela er valgt som eksempler) og optagelser fra et møde i FNs Konference for Handel og Udvikling, UNCTAD. Det er derfor først og fremmest gennem speakerkommentarerne og FN-diplomaternes udtalelser, filmen belyser sit emne.

Råvarepriserne og de for u-landene ufordelagtige handelsvilkår får en grundig behandling, medens det straks er vanskeligere at få samling på og forståelse af de mange andre emner, som – ofte kun i glimt – bliver belyst.

Filmens budskab er imidlertid klart nok: u-landenes krav om en ny økonomisk verdensorden er ikke helt urimelige, og industrilandene må tage dem alvorligt, hvis de ikke vil risikere flere overraskelser af samme slags som oliekrisen. U-landene kunne jo finde på at slå sig sammen om prisforhøjelser på tin, kobber, bauxit, gummi etc.

I god overensstemmelse hermed overser filmen da også, at verden ikke blot består af u-lande og i-lande, men af højst forskellige u-lande og højst forskellige i-lande. Og at disse lande derfor kan have forskellige interesser, ikke blot grupperne imellem, men også inden for dem.

U-landenes indre forhold – deres styreform, økonomiske struktur og befolkningens deling i klasser og grupper – er heller ikke kommet med. Filmen kan derfor heller ikke svare på spørgsmålene om hvem i disse lande, der rejser kravene om en ny økonomisk verdensorden, og hvem der vil få fornøjelse af indrømmelser fra industrilandenenes side.

Denne pjece er et forsøg på at supplere filmen med nogle af disse perspektiver. Samtidig søger den – ved at samle og systematisere kravene om en ny økonomisk verdensorden – at lette forarbejde og efterbehandling af filmen i undervisnings- og debatsammenhænge.

Kravene om en ny økonomisk verdensorden

Kravene er nedfældet i to erklæringer, som blev vedtaget i FN's generalforsamling i 1974. FN's 6te ekstraordinære generalforsamling vedtog »Deklarationen og aktionsprogrammet for oprettelse af en ny økonomisk verdensorden«. FN's 29de ordinære generalforsamling vedtog »Chartret om staters økonomiske rettigheder og pligter«.

En oversigt over kravene kan se således ud:

1 Ændret magtfordeling i det internationale system. U-landene ønsker fuld kontrol med udnyttelsen af deres ressourcer, stærkere kontrol med de multinationale selskaber og større indflydelse i de internationale organisationer, således at den grove udbytning af disse lande stoppes.

2 Bedre bytteforhold for u-landenes varer.
Råvarer:

Priserne for u-landenes råvarer skal være mere stabile. U-landene bør slutte sig sammen, så de står stærkere i forhandlingerne med i-landene. U-landene bør have større andel i forarbejdning, transport og salg af råvarerne.

Handel:

U-landene skal have lettere adgang med forarbejdede varer til industrilandenenes markeder. Priserne for deres råvarer skal stige i takt med priserne på forarbejdede varer. U-landene skal handle mere med hinanden.

3 Ændret international arbejdsdeling.
I år 2000 skal u-landene producere 25% af verdens industrivarer, mod nu kun 9%. U-landenes bestræbelser på at udvikle en selvstændig og konkurrencedygtig industri skal støttes.

4 Overførsel af finansielle og teknologiske ressourcer.
Gæld:

Især de fattigste u-lande har store vanskeligheder med at betale lån i i-landene tilbage. Derfor bør i-landene eftergive disse u-lande deres gæld.

UNCTAD og den ny økonomiske verdensorden

U-landenes krav blev ikke alle opfundet i 1973. Enkelte lande – eller grupper af lande – har rejst ét eller flere af kravene allerede fra slutningen af 1950'erne. Op igennem 1960'erne blev et stort antal tidligere kolonier selvstændige – så mange, at de snart udgjorde et flertal i FNs generalforsamling. Denne politiske realitet var med til at skabe forståelse for, at u-landene havde økonomiske og sociale problemer, som måtte løses bl.a. gennem ændring af vilkårene i den internationale handel.

Den første UNCTAD-konference i 1964 tog fat på netop nogle af disse spørgsmål, og her organiserede u-landene sig i en forhandlingskoalition »gruppen af de 77«, der nu omfatter 122 lande.

I 1968, 1972 og 1980 fulgte nye konferencer. Det er imidlertid ikke konferencerne i sig selv, men den faldende vækst i industrilandene, olieprisstigningerne og det efterhånden store antal af selvstændige u-lande, som i 1973 førte til, at man i fællesskab formulerede det komplekse af krav, der nu går under betegnelsen en ny økonomisk verdensorden.

Det er meget begrænsede resultater, u-landene har opnået på UNCTAD-konferencerne. Alligevel betragter de organisationen som vigtig. Det skyldes, at den kan behandle næsten alle u-landenes problemer i en sammenhæng, hvor de »gamle« internationale organisationer som GATT, Verdensbanken og Valutafonden behandlede sammenhængende spørgsmål som isolerede fænomener. Allervigtigst for u-landene er imidlertid nok UNCTADs struktur: her har hvert land én stemme, medens det f.eks. i Verdensbanken er de, som har indskudt mest kapital, som kan træffe beslutningerne.

Ny økonomisk verdensorden - for hvem?

»Gruppen af de 77« er sammensat af lande med vidt forskellig økonomisk og politisk struktur. Medlemskredsen går fra militærdiktaturet i Argentina til Mozambique, som efter en national befrielseskamp er i gang med en socialistisk opbygning af samfundet – fra Brasilien med en betydelig og avanceret industri til Bangladesh, et af de mindst udviklede lande med en meget svag økonomi og en stor fattig befolkning – og fra det olierige Saudi Arabien til Ghana, som må importere al sin olie. Derfor kan det ikke undre, at NØV-kravenes officielle formulering på flere punkter er blevet så generel, at ingen direkte har erklæret sig som modstander af en ny økonomisk verdensorden. Men bag de generelle formuleringer fra både i- og u-lande gemmer sig politisk bestemte forskelle i fortolkninger af NØV-kravene:

1 For de store vestlige i-lande er NØV en orden, som kan hjælpe dem ud af den økonomiske krise samt fastholde og helst styrke deres dominans over u-landene.

2 For de fleste u-lande er NØV et presserende krav om at kunne overvinde de problemer, som er et resultat af den skæve internationale arbejdsdeling, det ulige bytte og de multinationale selskabers aktiviteter.

3 For de radikale u-lande, som f.eks. Algeriet, udgør NØV-kravene betingelserne for, at den politiske uafhængighed kan fuldføres til også at omfatte en økonomisk uafhængighed af de gamle kolonimagter.

De store forskelle i samfundsstruktur fra u-land til u-land betyder, at en realisering af NØV-kravene vil få vidt forskellige konsekvenser i de enkelte lande. I lande med en udviklingsstrategi, som konsekvent satser på at forbedre levevilkårene for hele befolkningen, vil de øgede ressourcer blive kanaliseret til alle grene af økonomien. Men hvem vil få gavn af en økonomisk vækst i et kapitalistisk u-land? I flere af disse lande mødes befolkningens kamp for en mere retfærdig fordeling af goderne med brutal undertrykkelse af politiske oppositionsbewægelser, fagforeninger m.v. De herskende klasser er bekymret over den politiske ustabilitet, som er et resultat af befolkningens forarmelse og den svage økonomi. Derfor øn-

sker disse klasser at opnå en større andel i det overskud, som de udenlandske virksomheder tjener på handelen med u-landenes råvarer og på investeringer i u-landene. Dermed kan de styrke deres økonomiske basis og politiske stilling over for oppositionen.

Også de enkelte NØV-krav har forskelligt perspektiv m.h.t. udviklingsmuligheder:

1 Krav som kun betyder en omfordeling mellem i- og u-lande af overskuddet (krav om bedre bytteforhold, adgang til i-landenes markeder, øget finansiel bistand) fører ikke i sig selv til, at u-landenes afhængighed af verdensøkonomien brydes.

2 Derfor er de mere »systemtruende« krav meget vigtige (krav om kontrol med teknologi-overførsel, med det internationale finanssystem og med de multinationale selskaber). Disse krav sigter direkte på strukturændringer i verdensøkonomien, som er en nødvendig forudsætning for, at en selvstændig økonomisk udvikling kan sættes i gang i u-landene.

Danmark og den ny økonomiske verdensorden

UNCTAD's generalsekretær Gamani Corea har karakteriseret den danske politik med følgende ord: »Allerede på UNCTAD IV konferencen i Nairobi havde Danmark en rimelig, men ikke særlig aktiv holdning til udviklingslandenes krav«. Danmark er medlem af NATO, EF, FN og det nordiske samarbejde. Dette er hovedhjørnestenene i dansk udenrigspolitik. For et lille land er internationalt samarbejde den eneste mulighed for at øve indflydelse på de globale politiske spørgsmål. Samtidig har et lille land interesse i at styrke internationale organisationer over for stormagters dominans.

I det internationale udviklingssamarbejde afspejles denne hovedlinje i, at Danmark giver halvdelen af sin u-landsbistand gennem internationale organisationer; størstedelen går til FN's udviklingsprogram. Politisk markerer Danmark, sammen med de øvrige skandinaviske lande, Holland Belgien, Canada og enkelte andre en imødekommende holdning over for NØV-kravene. Gruppen af disse »ligesindede lande« har som målsætning at bygge bro mellem u-landene og de store i-lande, som stiller sig mere afvisende over for NØV-kravene. Den danske regering accepterer behovet for NØV og udtaler stor velvilje i officielle erklæringer. Man understreger dog samtidig, at Danmarks alvorlige økonomiske problemer sætter en bremse på, at de nødvendige ofre kan ydes. En fornyet økonomisk vækst er forudsætning for, at der kan blive råd til at investere i den omstillingsproces, der skal gøre det muligt at sikre u-landenes industrivarer fri adgang. Til forskel fra de store i-lande opfylder Danmark FN's mål på 0,7% af bruttonationalproduktet (BNP) for den statslige bistand til u-landene, men også på dette punkt truer den økonomiske krise med at afblæse den planlagte stigning til 1%. I de internationale forhandlinger søges den danske politik gennem jævnlige konsultationer koordineret med de øvrige EF-lande og de nordiske lande. Derfor tager Danmark sjældent et selvstændigt initiativ, hvor den u-landsvenlige holdning følges op af konkret handling.

Hvordan bør filmen bruges

Filmen »En mere retfærdig verdensorden« rummer alle væsentlige elementer til en debat om u-landenes NØV-krav. Men som nævnt indtager råvarespørgsmålet den centrale placering. En introduktion må derfor redegøre for de øvrige NØV-kravs væsentlige betydning. Filmens historiske linje fra kolonitidens slavehandel til vor tids udnyttelse af u-landenes råvarer er et plus, som kan underbygges med supplerende materiale. En efterbehandling kan rumme en gennemgang af u-landenes NØV-krav i sammenhæng, således at deres betydning som elementer i enkelt u-lands udviklingsstrategi forstås. Dette kan f.eks. gøres ved at sammenligne to eller flere u-lande med forskellig udviklingspolitik og styreform.

Prøv tillige at arbejde med følgende spørgsmål:

1 Prøv at gennemgå pjecens systematiske opstilling af kravene om en ny økonomisk verdensorden ét for ét. Hvorfor vil industrilandene ikke opfylde kravene? (lyt til de amerikanske og vesteuropæiske delegaters argumenter i filmens scener fra UNCTAD-konferencen.)

2 Hvad sker der i Danmark, hvis vi imødekommer u-landenes krav? (Undersøg hvor meget af dit eget tøj, der er lavet i u-lande. Hvor kommer dit fotografiapparat, din lighter og dit armbåndsur fra? – Kan virksomheder i Danmark konkurrere med virksomheder i u-lande, hvor arbejds lønningerne er så lave som 1 kr i timen?)

3 Hvem ville have fordel af, at de rige lande imødekom kravene om en ny økonomisk verdensorden? (Undersøg hvem det er, som tager sig af den internationale handel med fødevarer, olie, metaller . . . ? Og hvem handler med industrivarer?)

4 Hvem er det, som har bestemt, at Brasilien, Algeriet og Indien bækker op om kravene? (Undersøg landenes styreform: er det bønderne, militæret eller måske industrifolkene som træffer afgørelserne?)

5 Hvorfor er u-landene ikke blot tilfredse med at få u-landshjælp? (Undersøg f.eks. størrelsen af Danmarks u-landshjælp og sammenlign med vores import fra og eksport til u-lande. – Hvad vil u-landene få mest ud af: 10% forøgelse af hjælpen eller 10% forøgelse af samhandelen? Hvem træffer beslutninger om u-landshjælp og handel i Danmark?)

Litteratur

Den nye økonomiske Verdensorden –
U-landene i det internationale system
af Torben Kitaj. Gyldendal 1978.

Imperialisme og klassekamp.

Perspektiver for en ny økonomisk verdensorden.
60 s. Internationalt Forum 1977.

Skal vi konkurrere med u-landene?

– beskrivelse af den internationale arbejdsdeling
og konsekvenserne af de sidste års udvikling
af Torben Kitaj, Dan Tschernia og Flemming Ytzen.
Mellempøkeligt Samvirke 1979.

Til den nye verden.

En samlemappe med arbejds materialer omkring
En ny økonomisk verdensorden.
Mellempøkeligt Samvirke 1978.

